

Abant Tabiat Parkı Rekreasyonel Beklentilerinin Değerlendirilmesi*

Şerife SAYIN¹, Aybike Ayfer KARADAĞ²

Özet

Günümüzde kaliteli yaşamın temel gereksinimlerinden olan rekreasyon, kaynaklarını giderek çeşitlendirmektedir. Ancak artan kentleşme ve sanayileşme, insanları doğal alanlara yönlendirmektedir. Bu noktada Tabiat Parkları, rekreasyon için en önemli doğal kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma, önemli bir korunan alan olan Abant Tabiat Parkı'nda yürütülmüştür. Çalışmanın amacı, alandaki rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesi sürecinde, ziyaretçilerin beklentilerinin karşılanmasına katkı sağlamaktır. Bu amaçla 400 ziyaretçi ile anket çalışması yapılmıştır. Ankette ziyaretçilerin alana gelme sebepleri, memnuniyetleri ve alanın yeterliliğine ilişkin görüşleri sorgulanmıştır. Ankete ilişkin analiz sonuçları çerçevesinde, ziyaretçiler temelinde alandaki rekreasyonel faaliyetlere yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Rekreasyon, Tabiat Parkı, Ziyaretçi, Abant Tabiat Parkı.

Evaluation of Recreational Expectations in Abant Natural Park

Abstract

Nowadays, recreation which is one of the main requirements of quality living is diversifying its resources continuously. However because of rapid urbanization industrialization, tendency for natural areas is increased. At this point, nature parks emerge as the most important natural resources for recreation. The study was carried out in Abant Nature Park, which is a protected important natural area. The aim of this study was to contribute to the expectations of visitors during the process of improving recreational activities in the field. For this purpose, a survey was conducted with 400 visitors. In the survey, participants' reasons to come to park, their satisfaction and sufficiency of the field were inquired. According to the analysis results of the survey, suggestions about recreational activities on the base of visitors were developed.

Key Words: Recreation, Natural Park, Visitor, Abant Natural Park

Giriş

Sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler, hayatı kolaylaştırıp konforlu hale getirirken, farklı yoğunluk ve yorgunlukları da beraberinde getirmiştir. Bu yeni yaşam tarzının yükünü hafifletmek amacıyla ortaya çıkan ve zaman içinde kişisel bir hak olarak kabul gören serbest zaman (boş zaman), rekreasyon tarihinin de başlangıcı olmuştur.

Rekreasyon, kişinin toplumsal, ekonomik, kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısıyla bağımlı olarak serbest zaman içinde, zorunlu ihtiyaçları dışında gönüllü olarak yaptığı; eğlendirici, dinlendirici, eğitici, öğretici, yaşam enerjisini artırıcı, sağlığa, sosyal etkileşime katkı sağlayan faaliyetler bütünüdür (Pamay, 1971; Gülez, 1983; Kırzioğlu, 1983; Çalikoğlu, 1989; Gülez, 1991; Köktaş, 2004; Pepe, 2004). Bu faaliyetler, temelde dinlenme, kültürel, toplumsal, spor, turizm ve sanatsal etkinlikler amacıyla yapılmaktadır (Tanrıvermiş, 2000; Karadağ, 2001). Rekreasyon faaliyetinin, bu amaçları karşılayabilmesi noktasında, rekreasyon kaynağı önem kazanmaktadır. Bromley (1990) rekreasyon kaynağını, rekreasyon açısından değerli doğal ve kültürel özellikleri olan ve katılımcı isteklerini karşılayan alanlar

¹Çilimtaş İnş. Haf. San. ve Tic. Ltd. Şti., Ulucami Mah., Cumhuriyet Meydanı, Çilimli/Düzce
serifesayn@gmail.com

²Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Konuralp Yerleşkesi/Düzce
ayferkaradag@duzce.edu.tr

*Bu çalışma, Düzce Üniversitesi BAP-2013.02.01.148 numaralı Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında desteklenmiştir.

olarak tanımlamıştır. Jenkins ve Piagram (1999), doğal ve kültürel çevre elemanlarını, Gold (1980) ise rekreasyon için fırsat sağlayan karalar, sular ve bunlara bağlı olanaklar, organizasyonlar ve finansal destekleri, rekreasyon kaynağı olarak tanımlamıştır. Çalışmanın yürütüldüğü tabiat parkları, korunan alanlar statüsüne sahip olup, açık hava rekreasyon aktiviteleri için en uygun mekanlardır (Çalık ve ark., 2013). Burada özetle vurgulanmak istenen, rekreasyonun, rekreasyon kaynağına, rekreasyon kaynağının ise doğal ve kültürel özellikler ile ziyaretçi isteklerinin karşılanmasına bağlı olduğudur. Bu çerçevede geliştirilen çalışmanın amacı, ziyaretçilerin alana ilişkin beklentilerinin ortaya konulması ve bu bağlamda alana ilişkin rekreasyon faaliyet önerilerinin geliştirilmesidir.

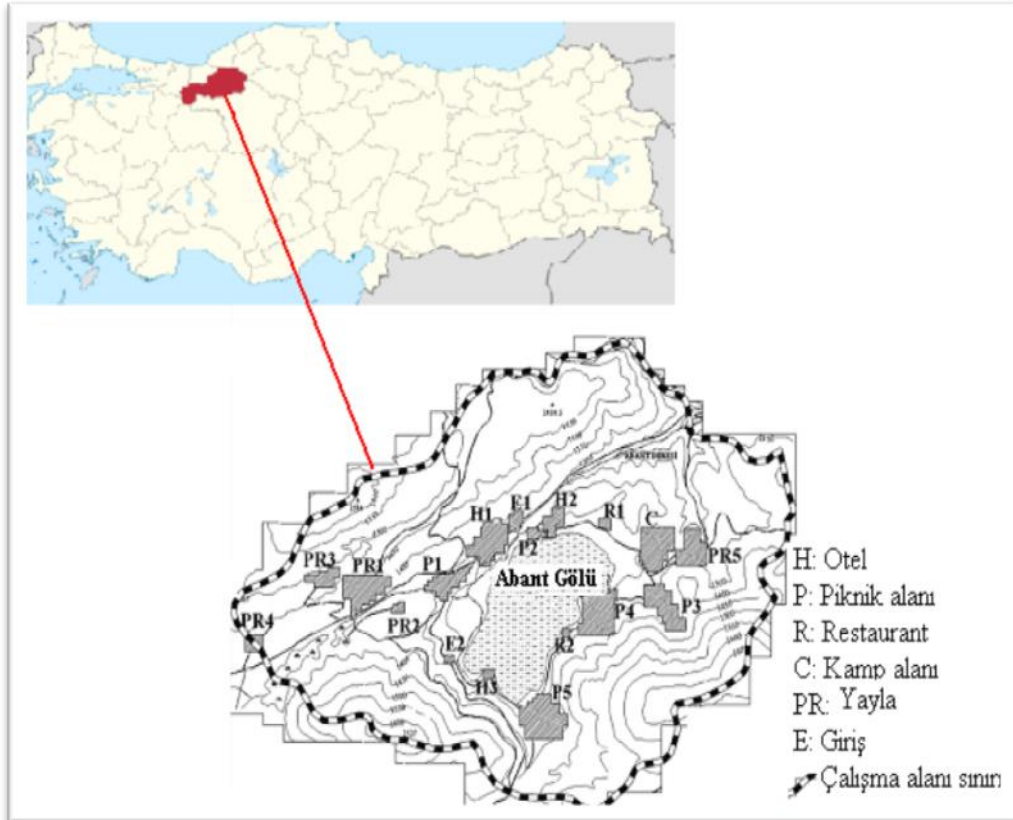
Materyal ve Yöntem

Materyal

Çalışma, Bolu ili sınırlarında yer alan Abant Gölü Tabiat Parkı'nda yürütülmüştür. Çalışmanın ana materyalini, alana gelen ziyaretçilerle yapılan anketler oluşturmaktadır. Diğer materyaller ise çalışma alanının rekreasyon açısından önemli olan doğal ve kültürel peyzaj elemanlarını ortaya koyan verilerdir (haritalar, ulusal ve uluslararası makaleler, bildiriler, projeler, kitaplar, raporlar, vd.).

Çalışma Alanı

Çalışma, Batı Karadeniz bölgesinde Bolu ili merkez ilçesi Samat ve Örencik köyleri sınırları içerisinde (Müderrişoğlu ve ark., 2005) ve 40°36'7022K-31°16'721''D koordinatlarında yer alan Abant Gölü Tabiat Parkında yürütülmüştür (Şekil 1.).

Şekil 1. Çalışma alanının konumu (Çakır ve ark., 2016)

Alan, yüksekliğin 1320'den 1800'e kadar değiştiği, ortalama eğimin %40'lara ulaştığı, yaklaşık 196,5 ha'lık alanı kapsayan, hareketli bir topografyaya (dağ, tepe, yayla, düzlük, göl ve dere yatakları) sahiptir. (Çakır ve ark., 2016). Abant ve Mudurnu sıradağları arasında yer

alan oval biçimli bir vadi olan alanda, Örencik (4 km), Sarıyar (13 km), Samat (12 km) ve Pelitözü (19 km) yaylaları yer almaktadır (Öz, 1999). Alanın en önemli su kaynağı ise Abant Gölü'dür, gölü besleyen Beşpoyraz ve Fındıklı deresi ile Abant, Göynük ve Kırkpınar dereleri diğer önemli su kaynaklarından (Tunçer, 2010).

Abant yöresi Paleozoik dönemde, Abant Gölü ise bir alt dönem olan Kretase döneminde jeolojik şekline ulaşmıştır (Çobanoğlu, 1999). Gölün uzun eksenini Erinç (1961)' e göre marn, şist, marnlı kalker gibi kolay ayrışabilen Üst Kretase fliş serisinin meydana getirdiği bir senklinal boyunca uzanır. Bunun güneyinde ise alt ve orta Kretase'ye ait beyaz, grimsi ve pembe kraterlerden meydana gelmiş 1400-1800 m yüksekliklere kadar ulaşan yüksek sırtlar, gene aynı doğrultuya paralel olarak yer alırlar. Gölün kuzeyi ise ofiolitik kayalardan meydana gelmiş diğer bir yüksek saha tarafından çevrilmiştir (Öz, 1999).

Alanda 3 farklı büyük toprak grubu yer almaktadır. Bunlar organik topraklar, kahverengi orman toprakları ve kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır. Kahverengi orman toprakları tabiat parkındaki orman örtüsü altında bulunmaktadır. Kireçsiz kahverengi orman toprakları ise tabiat parkındaki vadi yamaçları ile otlatma amacıyla kullanılan açıklıklarda görülmektedir (Tunçer, 2010). Alanda II., IV., VI. ve VII. sınıf araziler bulunmaktadır ve alanın yaklaşık %60'dan fazlası VII. sınıf arazidir (Anonim, 2016).

Alana en yakın olan Bolu Meteoroloji İstasyonu verileri incelenerek iklim özellikleri ortaya konulmuştur. Bu veriler çerçevesinde ortalama sıcaklık 10,4 °C, ortalama yağış 550,4 mm, ortalama karla örtülü gün sayısı 37,5, ortalama açık gün sayısı 66,4, oransal nem %72,5'dir (Anonim, 2014a). Verilere göre Aytekin ve Çorbacı'nın da belirttiği gibi; alan kışın soğuk ve yağışlı, Akdeniz ve Okyanus iklimlerinin özelliğine sahiptir (Çakır ve ark., 2016).

Abant Gölü Tabiat Parkı, iklim ve arazi yapısı gibi faktörler nedeniyle zengin ve farklılık gösteren bir floraya sahiptir. Uçar (1996) tarafından Tabiat Parkı florasına dâhil 84 familyaya ait 332 cins, 660 tür, 147 alt tür ve 69 varyete ile toplam 672 takson'un kaydı, Çobanoğlu (1999) tarafından 150 liken türü kaydı verilmektedir. Bu taksonlardan 51'i endemiktir (Tunçer, 2010; Anonim, 2016). Park sınırları dahilinde normal koru ormanlık saha 585.5 hektar, bozuk koru 26.5 ha, üretken orman sahası 612 hektar, çok bozuk orman sahası 34.5 hektar, ormansız saha 646.5 hektardır (Anonim 2016). Ormanlık alanın alçak kesimlerinde Doğu kayını (*Fagus orientalis*), 1500 metrenin üzeri ise Uludağ göknarı (*Abies nordmanniana ssp. bornmuelleriana*) bulunur. Ayrıca bölgede yer yer sarıçam (*Pinus sylvestris*) ve şimşir (*Buxus sempervirens*) topluluklarına rastlanır. Orman sınırı ardıç ağaçlarından oluşur. Alanın dik ve kurak olan güney yamaçları ise geçmişteki aşırı otlatma baskısından dolayı tahrip olmuştur. Burada genelde meşe baskın çalı toplulukları ve erozyona uğramış yamaçlar uzanır (Servi, 2010). Abant Gölü Tabiat Parkı fauna açısından da zengin bir alandır. Alandaki fındık faresi alt türü olan Abant Fındık Faresi (*Muscardinus avellanarius abanticus Kıvanç*), alabalık türü olan Abant Alası (*Salmo trutta abanticus Tortonese, 1954*) endemik türlerdir. Apollo (*Parnassius apollo*) ve Kafkas Fisto Kelebeği (*Zerynthia caucasiaca*), nesilleri küresel ölçekte tehlike altında olan türlerdir. Ayrıca sürüngenlerden Pürtüklü Semender (Triturus karelini) asgari endişe statüsünde (LC), Benekli Kaplumbağa (*Emys orbicularis* Linnaeus, 1758) neredeyse tehdit halinde (NT) statüsünde bulunmaktadır (Eken ve ark., 2006). Alanda yapılan çeşitli araştırmalarda 75 kuş türü ve 18 memeli türün yaşadığı ifade edilmiştir (Anonim, 2013).

Çalışma alanına, Ankara İstanbul D-100 Devlet Karayolu'nun 203. km'sinde yer alan Ömerler Köyü sapağından ayrılan 22 km'lik asfalt yol ile ulaşılmaktadır. Alan Bolu, Düzce, Ankara, İstanbul, İzmit, Sakarya, Bursa'ya oldukça yakındır (ort. 167 km) (Anonim, 2014a). Alan içinde toplamda 1146 nüfusu olan (2013 nüfus verileri) Örencik, Sarıyer, Samat ve Pelitözü köyleri yer almaktadır. Köylülerin okuryazarlık oranı %90'nın üstündedir (Anonim, 2014b). Gelir kaynakları genel olarak; ormancılık, arıcılık, tarım, hayvancılık, yaylacılık ve odun dışı ürünler (mantar, dağ çileği, vb.) satışı ve turizmdir (Anonim, 2013).

21 Ekim 1988 yılında, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 23. maddesinin ikinci fıkrası ile Abant Gölü ve çevresi (1150 ha) Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. 1990 yılında yapılan özel amenajman planına göre; 46,5 ha ilavesiyle park sahası 1196,5 ha'a çıkartılarak doğal sınırlarına ulaşmıştır. Çalışma alanında, göl çevresinde 5 km'lik yürüyüş yolu ile üç adet manzara seyir noktası (Ballica Tepe, Mudurnu yolu, Sarıyer Yayla yolu) bulunmaktadır. Ayrıca yine göl çevresinde dört adet günübirlik kullanım ve piknik alanı yer almaktadır. Bu alanlarda piknik üniteleri, yağmur barınakları, kameryeler, çocuk oyun alanları, tuvaletler, çeşmeler, at binme parkuru, yürüyüş yolları ve iskeleler vardır. Gölün doğusundaki Samat Yaylası yakınında bir adet çadırlı kamp alanı (330 çadır/gün kapasiteli) bulunmaktadır. Bu alanda iki adet sıhhi tesis kompleksi (yemekhane, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi, banyo ve tuvalet) inşa edilmiştir. Abant Gölü'nün kuzeyinde bir adet geleneksel ürün satış ünitesi bulunmaktadır. Alanda dört adet konaklama tesisi ile birlikte ayrıca bisiklet, at arabası, at, gezinti otobüsü (shuttle-bus) yer almaktadır. Alanın giriş kısmında ziyaretçilerin araçlarını park etmeleri için otopark ve alan hakkında bilgilerin verildiği ofis bulunmaktadır (Anonim, 2016). Ayrıca alanda restoranlar, çocuk oyun alanları, oturma mekânları yer almaktadır.

Yöntem

Çalışma 4 aşamada yürütülmüştür. İlk aşamada çalışma konusuna ilişkin literatür araştırması yapılmıştır. İkinci aşamada çalışma alanı belirlenerek, alanın rekreasyon kaynağı olarak özellikleri araştırılmıştır. Üçüncü aşamada alana gelen ziyaretçilerle anket çalışmaları yapılmış ve sonuçlar ortaya konularak tartışılmıştır. Son aşamada ise bulgular çerçevesinde öneriler geliştirilmiştir.

Anket çalışması; ziyaretçilerin demografik özelliklerini belirlemek, ziyaretçilerin beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Ziyaretçilerin beklentileri, "alana gelme nedenleri, memnuniyetleri, donatı elemanlarının yeterliliğine ilişkin fikirleri" olarak 3 başlıkta incelenmiştir. Anket soruları, Kalaycı (2009), Öztürk ve ark. (2009), Ateşoğlu (2008), Müderrioğlu (2002), Uzun (2012), Ortaçesme ve ark., (1999), Aşıkutlu (2014), Newman ve Dawson (1998) 'in çalışmalarında kullandıkları değişkenlerden ve literatürde yer alan kavramsal bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Sorular beş uzmanın görüşüne sunulmuş ve benzer yargıları sorgulayan sorular anketten çıkarılmıştır. Anket, toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Dört kısımdan oluşan anketin birinci bölümünde; ziyaretçilerin bazı "demografik özelliklerini" belirlemeye yönelik 15 soru, ikinci bölümünde; ziyaretçilerin "alana gelme nedenlerini" belirlemeye yönelik 24 değişkenin bulunduğu 1 soru, üçüncü bölümde; ziyaretçilerin "memnuniyetini" belirlemeye yönelik 55 değişkenin bulunduğu 1 soru, dördüncü bölümde; ziyaretçilerin rekreasyon alanının ve donatılarının "yeterliliğini" belirlemeye yönelik 23 değişkenin bulunduğu 1 soru bulunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü bölümde yer alan değişkenlerin değerlendirilmesinde 5'li likert tipi ölçekten yararlanılmıştır. Ölçek, "kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), orta derecede katılıyorum (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5)" şeklinde hazırlanmıştır.

Anketin uygulanacağı evrenin belirlenmesinde, çalışma alanına bir yıl içerisinde gelen ziyaretçi sayısı temel alınmıştır. Bu kapsamda Bolu ili Orman ve Su İşleri Müdürlüğü'nden elde edilen en güvenilir veriler (2012 yılı verileri) kullanılmıştır. Abant Tabiat Parkı'na giriş yapan araç sayısından yola çıkılarak ziyaretçi sayısının yaklaşık 397.968 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu değer evren değeri olarak kabul edilmiştir. Örneklem büyüklüğü, Baş (2003) tarafından verilen, % 95 güven derecesi ve %5 hata payına sahip formül ile 400 olarak belirlenmiştir. Anket, formun yanlış doldurulması ve hatalar göz önüne alınarak 450 kişiye yapılmıştır. Anket araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yolu ile 2013-Mart ve 2014-Mart ayları arasında, ilkbahar (Mart, Nisan, Mayıs) yaz (Haziran, Temmuz, Ağustos), sonbahar (Eylül, Ekim, Kasım) ve kış (Aralık, Ocak, Şubat) dönemlerine göre mümkün olduğunca eşit oranda (400/4=100) uygulanmıştır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde, SPSS 15 programı kullanılmıştır. Program kapsamında, tanımlayıcı istatistikler ve açımlayıcı faktör analizlerinden yararlanılmıştır. Demografik özelliklerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ziyaretçilerin beklentilerinin belirlenmesinde faktör analizinden yararlanılmıştır. Faktör analizi için, öncelikle veri setinin güvenilirliği ve güvenilirlik analizi, sonraki aşamada veri setinin faktör analizi için uygunluğu, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlet testi (Gedik,2010) yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sürecinde faktör ayrıştırma tekniği olarak temel bileşen analizi ve eksen döndürme yöntemi olarak da varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Ayrıca analiz sürecinde, hem KMO, hem de açıklanan varyans değeri istatistiğinin artırılması için, ortak varyans değeri 0,50'nin altında olan değişkenler analizden çıkarılmıştır. Anlamli faktörlerin belirlenmesinde ise özdeğer istatistiği 1'den büyük olan faktörler, anlamli kabul edilmiştir (Kalaycı, 2009). Son olarak ortaya çıkan faktör grupları isimlendirilmiştir. Bu aşamada, büyük ağırlıklara sahip olan değişkenler bir faktör altında gruplandırılmıştır (Gedik, 2010).

Bulgular ve Tartışma

Ziyaretçilerin bazı demografik özellikleri

Çalışmaya katılan ziyaretçilerin %53,5'i erkek, %46,5'i kadındır. Ziyaretçilerin demografik özellikleri genel çerçevede değerlendirildiğinde, %31,25'inin 26-36 yaş aralığında yer aldığı; %36'sının lise ve dengi okullar mezuniyet derecesine sahip olduğu; %58,3'ünün bekar olduğu, %71,5'nin çocuğunun bulunmadığı, %41,8'inin serbest/özel sektörde çalıştığı ve %30,8'inin 1001-2000 TL gelire sahip olduğu görülmüştür. Ziyaretçilerin %57,5'ünün Düzce'de, %13,3'inin Bolu'da, % 14,3'inin İstanbul'da, %3,3'inin Ankara'da, %11,6'sının ise diğer kentlerde (İzmir, Kastamonu, Şanlıurfa, Bursa, Sakarya, Gaziantep, Sinop, Manisa, Kırşehir, Eskişehir, Çankırı, Çorum, Bilecik) ikamet ettiği belirlenmiştir. Ziyaretçilerin %58,5'i otomobil, %32'si otobüs, %5,8'i dolmuş, %0,3'ü bisiklet/motosiklet ve %3,5'i ise alana farklı araçlarla çalışma alanına ulaştığı ortaya konmuştur. Ayrıca ziyaretçilerin, %68,3'nün alana daha önce geldiği, %58'inin alana 1-3 kez geldiği, bununla birlikte ziyaretçilerin %34,3'ünün alanı özellikle ilkbahar mevsiminde ziyaret ettiği, %87'sinin günü birlik ziyaret ettiği belirlenmiştir. Ziyaretçilerin %61'inin özellikle arkadaş grubuyla geldiği, %60,3'nün 5 ya da daha az kişiden oluşan grupla geldiği görülmüştür (Çizelge 1).

Çizelge 1. Ziyaretçilerin bazı demografik özellikleri

Özellikler	Tanımlar	Sıklık	Oran (%)
Cinsiyet	Kadın	186	46,5
	Erkek	214	53,5
Yaş	15-25	98	24,5
	26-36	125	31,25
	37-47	112	28
	48 ve üstü	75	18,75
Eğitim durumu	İlkokul	5	1,3
	Ortaokul/İlköğretim	23	5,8
	Lise ve dengi	144	36,0
	Önlisans	78	19,5
	Lisans	115	28,8
	Lisansüstü	33	8,3
	Okuryazar değil	2	0,5
Medeni durumu	Evli	145	36,3
	Bekar	233	58,3
	Diğer	22	5,5
Çocuk durumu	Var	114	28,5
	Yok	286	71,5
Meslek grupları	Serbest/özel sektör	167	41,8
	Öğrenci	110	27,5
	Kamu sektörü	104	26,0
	Ev hanımı	12	3,0
	Emekli	7	1,8
Gelir durumu	1000 TL ve daha az	121	30,3
	1001-2000 TL arası	123	30,8
	2001-4000 TL arası	114	28,5
	4001-7000 TL arası	24	6,0
	7001-10000 TL arası	14	3,5
	10001 TL ve daha fazla	4	1,0
Alana gelme durumu	Evet	127	32
	Hayır	273	68
Alana gelme sıklığı (yılda)	1-3 Kez	232	58
	4-6 Kez	50	13
	7-10 Kez	15	4
	11-20Kez	1	0
	Cevap yok	102	26
Alan gelme dönemi	Kış	100	25
	İlkbahar	137	34
	Yaz	105	26
	Sonbahar	57	14
Alanı ziyaret şekli	Günübirlik	348	87
	Konaklamalı	52	13
Alana kiminle geldiği	Yalnız	6	2
	Aile	137	34
	Arkadaş grubu	244	61
	Diğer	13	3
Alana gelinen grup sayısı	5 ve daha az	241	60
	6-10 arası	82	21
	11-20 arası	43	11
	21-40 arası	30	8
	41-80 arası	4	1

Ziyaretçilerin alana gelme nedenlerine etki eden faktörler

Veri setinin Barlett testi değeri 2127,945, serbestlik derecesi (df) 105, güvenilirliği ve anlamlılık (significance-sig.) değerleri 0,000, KMO değeri ise 0,726 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Çalışma kapsamında ziyaretçilerin alana gelme nedenlerinde etkili olan 24 kriter değerlendirilmiştir. Analiz sırasında faktör yük değeri 0,50 ve altında olan faktörler hesaba katılmamıştır. Faktörlere ulaşılma sürecinde sanal faktörlerde birden fazla faktör altında yer alan “festivale katılmak”, “yaylalara çıkmak” ve “doğal bir ortamda konaklamak” değişkenleri sırasıyla analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Faktörleri oluşturan kriterlerin son yapısı oluştuktan sonra her bir faktör ayrı ayrı “güvenilirlik analizine” tabi tutulmuştur. Güvenirlik analizinde faktörü oluşturan kriterlerden Cronbach's Alpha değerinin altında kalmış olan “Faktör 1: yürüyüş yapmak”, “Faktör 4: bisiklete binmek”, “Faktör 5: kızakla kaymak”, “Faktör 6: balık tutmak”, “Faktör 9: kamp yapmak”, “Faktör 10: festivale katılmak”, “Faktör 11: yaylalara çıkmak”, “Faktör 12: doğayı gözlemlemek” ve “Faktör 17: doğal bir ortamda konaklamak” kriterleri çıkarılarak, analiz 3 kere tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda 5 sanal faktörlü 15 kritere ulaşılmıştır. Analiz sonucunda 15 kriter öz değeri 1 ve 1’den daha büyük olanların dikkate alınmasına göre 5 sanal faktöre ayrılmıştır. Sanal faktörlerde yer alan kriterlerin faktör yükleri 0,923 ile 0,622 arasında değişmektedir. 5 sanal faktörlü yapı, verilerin tümünü %68,302 oranında açıklamaktadır. 5 sanal faktörün güvenilirlikleri 0,670 ile 0,852 arasında değişmektedir. Bulunan bu sonuçlara göre verilerin “yüksek derecede güvenilir” ve “oldukça güvenilir” olduğu belirlenmiştir (Çizelge2).

Çizelge 2. Ziyaretçilerin alana gelme nedenlerini etkileyen faktörler

Faktör Grupları	Soru İfadeleri	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
F1	Y1 Doğal Alanda Bulunmak	0,817	16,297	0,752
	Y2 Yemek Yemek	0,726		
	Y3 Piknik Yapmak	0,725		
	Y4 Fotoğraf Çekmek	0,655		
F2	Y1 Arkadaş Grubu Tercihi	0,782	15,284	0,761
	Y2 Kaliteli Zaman	0,749		
	Y3 Yeni Deneyimler Kazanmak	0,722		
	Y4 Şehirden Uzaklaşmak	0,622		
F3	Y1 Çocukları Doğal Alana Getirmek	0,803	12,577	0,670
	Y2 Yeni İnsanlarla Tanışmak	0,746		
	Y3 Sağlık Durumu Sebebi	0,627		
F4	Y1 Organizasyonlara Katılmak	0,868	12,085	0,819
	Y2 Bilimsel Araştırma Yapmak	0,848		
F5	Y1 Ata Binmek	0,923	12,060	0,852
	Y2 Faytonla Gezmek	0,914		
Toplam				68,302

Faktörlerin nitelikleri aşağıda verilmiştir.

- **Faktör 1.** Faktör 1, varyansın %16,sini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,817 ile 0,655 arasında değişen 4 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,752’dir. Bu faktör “rekreasyon (özel aktivite) tercihi” olarak adlandırılmıştır. Çünkü doğal alanda bulunma, yemek yemek, piknik yapmak ve fotoğraf çekmek; rekreasyon tercihi olarak kabul edilebilir. Bu faktör; alana gelmede, bu tarz tercihlerin önemini açıklamaktadır.
- **Faktör 2.** Faktör 2, varyansın %15,2’sini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,782 ile 0,622 arasında değişen 4 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,761’dir. Bu faktör “değişim ve yenilenme” olarak adlandırılmıştır. Çünkü arkadaş grubu tercihi, kaliteli

zaman, yeni deneyimler kazanma ve şehirden uzaklaşma; değişim ve yenilenme olarak kabul edilebilir. Bu faktör; alana gelmede, değişim ve yenilenmeyi gerektiren etmenler olarak kabul edilebilir.

- **Faktör 3.** Faktör 3, varyansın %12,0'ını tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,803 ile 0,627 arasında değişen 3 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,670'dir. Bu faktör "*sağlıklı yaşam*" olarak adlandırılmıştır. Çünkü çocukları doğal alana getirme, yeni insanlarla tanışma ve sağlık durumu sebebi; sağlıklı yaşam olarak kabul edilebilir. Bu faktör; alana gelmede, sağlıklı yaşamı destekleyen bu kriterlerin önemini açıklamaktadır.
- **Faktör 4.** Faktör 4, varyansın %12,'ini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,868 ile 0,848 arasında değişen 2 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,819'dur. Bu faktör "*etkinlik*" olarak adlandırılmıştır. Çünkü organizasyonlar ve bilimsel araştırmalar bir etkinlik olarak ifade edilebilir. Bu faktör; alana gelmede, bu tarz etkinliklerin önemini açıklamaktadır.
- **Faktör 5.** Faktör 5, varyansın %12,0'ını tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,923 ile 0,914 arasında değişen 5 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,852'dir. Bu faktör "*atla gezinti*" olarak adlandırılmıştır. Çünkü ata binmek ve faytonla gezmek atla gezinti olarak ifade edilebilir. Bu faktör; alana gelmede, bu tarz rekreasyonel faaliyetlerin önemini açıklamaktadır.

Ziyaretçilerin memnuniyetlerine etki eden faktörler

Veri setinin, Barlett testi değeri 3524,833, df 171, güvenilirliği 0,876 ve sig. değeri ise 0,000, KMO değeri 0,776 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Çalışma kapsamında ziyaretçilerin memnuniyetlerinde etkili olan 32 kriter değerlendirilmiştir. Analiz sırasında faktör yük değeri 0,50 ve altında olan faktörler hesaba katılmamıştır. Faktörlere ulaşılma sürecinde sanal faktörler hiçbir kümede anlamlı olmadığından "*alanın sessiz olması*", "*piknik alanları*", "*erişilebilir (engelli) tasarımların bulunması*", "*alandaki kullanılan donatı elemanları*", "*otoparklar*", "*alanın sakin olması (kalabalık olmaması)*", "*alanın aydınlatması*" ve "*alanın bakımlı olması*" değişkenleri sırasıyla analizden çıkarılarak, analiz tekrarlanmıştır. Faktörleri oluşturan kriterlerin son yapısı oluştuktan sonra her bir faktör ayrı ayrı "*güvenilirlik analizine*" tabi tutulmuştur. Güvenilirlik analizinde faktörü oluşturan kriterlerden Cronbach's Alpha değerinin altında kalmış olan "*Faktör 4: araç yolları*", "*Faktör 24: alanın temiz olması*", "*Faktör 29: ekonomik seçeneklerin bulunması*"; tek başına bir grupta olduğu için "*Faktör 13: yaylalar*"; iki grupta anlamlı olduğu için "*Faktör 14: yeşil alanlar*" kriterleri çıkarılarak, analiz 3 kere tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda 19 kriter öz değeri 1 ve 1'den daha büyük olanların dikkate alınmasına göre 6 sanal faktöre ayrılmıştır. Sanal faktörlerde yer alan kriterlerin faktör yükleri 0,907 ile 0,546 arasında değişmektedir. 6 sanal faktörlü yapı, verilerin tümünü % 69,193 oranında açıklamaktadır. 6 sanal faktörün güvenilirlikleri 0,711 ile 0,897 arasında değişmektedir. Bulunan bu sonuçlara göre verilerin "yüksek derecede güvenilir" ve "oldukça güvenilir" olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Ziyaretçilerin memnuniyetlerini etkileyen faktörler

Faktör Grupları	Soru İfadeleri	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik	
F1	Y1	Çocuk Oyun Elemanları	0,745	16,427	0,812
	Y2	Oturma Mekanları	0,707		
	Y3	Spor Alanları	0,697		
	Y4	Balık Tutma Alanı	0,665		
	Y5	Gözlem Alanı	0,673		
	Y6	Kamp Alanları	0,546		
F2	Y1	Danışma Hizmetleri	0,803	14,096	0,819
	Y2	Yeme İçme Çeşitliliği	0,778		
	Y3	Yeterli Eleman	0,717		
	Y4	Konaklama Çeşitliliği ve Kalitesi	0,698		
F3	Y1	Özel Mekan	0,728	10,05	0,758
	Y2	Tuvalet	0,830		
	Y3	Yönlendirme Levhaları	0,712		
F4	Y1	Yürüyüş Yolları	0,907	9,637	0,897
	Y2	Güvenlik	0,895		
F5	Y1	Temiz Hava	0,843	9,199	0,711
	Y2	Alandaki Koku	0,797		
F6	Y1	Fayton Yolları	0,808	9,129	0,774
	Y2	Bisiklet Yolları	0,793		
Toplam				69,193	

Faktörlerin nitelikleri aşağıda verilmiştir.

- **Faktör 1.** Faktör 1, varyansın %16,4'ünü tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,745 ile 0,546 arasında değişen 6 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,812'dir. Bu faktör, "*rekreasyon (özel aktivite) alanı*" olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra alanda; çocuk oyun elemanları, oturma mekanları, spor alanları, balık tutma alanları, gözlem alanı ve kamp alanları gibi rekreasyonel elemanların bulunmasının memnuniyeti sağladığını açıklamaktadır.
- **Faktör 2.** Faktör 2, varyansın %14,0'ünü tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,803 ile 0,698 arasında değişen 4 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,819'dir. Bu faktör, "*hizmet*" olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra alanda; danışma hizmetleri, yeme içme çeşitliliği, yeterli eleman, konaklama çeşitliliği ve kalitesi gibi hizmet alanlarının memnuniyeti sağladığını açıklamaktadır.
- **Faktör 3.** Faktör 3, varyansın %10,7'sini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,830 ile 0,712 arasında değişen 3 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,758'dir. Bu faktör, "*özel kullanımlar ve yönlendirme*" olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra alanda; özel mekanlar (çocuk bakım odaları, mescit vb.), tuvaletler ve yönlendirme levhaları gibi özel kullanımlar ile yönlendirmenin bulunmasının memnuniyeti sağladığını açıklamaktadır.
- **Faktör 4.** Faktör 4, varyansın %9,6'sını tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,907 ile 0,895 arasında değişen 2 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,897'dir. Bu faktör, "*güvenli yaya dolaşımı*" olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra alanda; yürüyüş yapma ve güvenli olmanın memnuniyeti sağladığını açıklamaktadır.
- **Faktör 5.** Faktör 5, varyansın %9,1'ini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,843 ile 0,797 arasında değişen 2 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,711'dir. Bu faktör, "*hava kalitesi*" olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra alanda; temiz hava ve alandaki koku gibi hava kalitesini etkileyen faktörlerin memnuniyeti sağladığını açıklamaktadır.

- **Faktör 6.** Faktör 6, varyansın %9, 1'ini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,808 ile 0,793 arasında değişen 2 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,774'dir. Bu faktör, "araçla gezinti" olarak adlandırılmıştır. Çünkü bisiklet ve at, gezinti yapmayı sağlayan birer araçtır. Bu faktör aynı zamanda alanda; açık havada, motorsuz bir araç ile gezinti yapmanın memnuniyeti sağladığını açıklamaktadır.

Ziyaretçilerin rekreasyon alanının ve donatılarının yeterliliğini belirlemeye yönelik fikirlerine etki eden faktörler

Veri setinin, Barlett sınanmasının değeri 3331,732, df 120, güvenilirliği 0,904 ve sig. değeri ise 0,000, KMO değeri de 0,870 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Çalışma kapsamında, ziyaretçilerin rekreasyon alanının ve donatılarının yeterliliğini belirlemeye yönelik fikirlerine etkili olan 23 kriter değerlendirilmiştir. Analiz sırasında faktör yük değeri 0,50 ve altında olan faktörler hesaba katılmamıştır. Faktörlere ulaşılma sürecinde sanal faktörler hiçbir kümede anlamlı olmadığından "piknik alanları", "özel mekanlar (çocuk bakımı vb.)", "alan içindeki yönlendirme ve uyarı levhaları" ve "kamp alanları" değişkenleri ile birden fazla faktör altında yer alan "tuvaletler" ve "gözlem alanı (kuş, su samuru vb.)" sırasıyla analizden çıkarılarak, analiz tekrarlanmıştır. Faktörleri oluşturan kriterlerin son yapısı oluştuktan sonra her bir faktör ayrı ayrı "güvenilirlik analizine" tabi tutulmuştur. Güvenilirlik analizinde faktörü oluşturan kriterlerden Cronbach's Alpha değerinin altında kalmış olan "Faktör 20: piknik masaları" kriteri çıkarılarak, analiz 3 kere tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda 16 kriter öz değeri, 1 ve 1'den daha büyük olanların dikkate alınmasına göre 5 sanal faktöre ayrılmıştır. Sanal faktörlerde yer alan kriterlerin faktör yükleri, 0,836 ile 0,654 arasında değişmektedir. 5 sanal faktörlü yapı, verilerin tümünü %72,361 oranında açıklamaktadır. 5 sanal faktörün güvenilirlikleri 0,615 ile 0,884 arasında değişmektedir. Bulunan bu sonuçlara göre verilerin "yüksek derecede güvenilir" ve "oldukça güvenilir" olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Rekreasyon alanı ve donatıların yeterliliğini etkileyen faktörler

Faktör Grupları	Soru İfadeleri	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
F1	Y1 Fayton Yolu	0,829	19,866	0,884
	Y2 Araç Yolları	0,794		
	Y3 Bisiklet Yolları	0,741		
	Y4 Yürüyüş/Koşu Yolları	0,721		
	Y5 Otopark	0,655		
F2	Y1 Çöp Kutuları	0,812	17,396	0,820
	Y2 Alan Aydınlatması	0,815		
	Y3 Çeşme Lavabo	0,672		
	Y4 Örtü Elemanları	0,654		
F3	Y1 Balık Tutma Alanı	0,836	13,918	0,780
	Y2 Spor Alanları	0,738		
	Y3 Oturma Alanı	0,664		
F4	Y1 Çocuk Oyun Alanları	0,822	11,708	0,799
	Y2 Çocuk Oyun Elemanları	0,727		
F5	Y1 Yeşil Alanlar	0,801	9,472	0,615
	Y2 Yaylalar	0,793		
Toplam				72,361

Faktörlerin nitelikleri aşağıda verilmiştir.

- **Faktör 1.** Faktör 1, varyansın %19,8'ini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,829 ile 0,655 arasında değişen 5 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,884'dir. Bu faktör, "ulaşım sistemi" olarak adlandırılmıştır. Çünkü fayton, araç, bisiklet, yürüyüş/koşu

yolları ve otoparklar ulaşım sisteminin elemanlarıdır. Bu faktör, alanda yeterlilik için ulaşım sistemindeki her bir araç ve yürüyüş yolunun güvenli kullanım açısından ayrı tasarlanmasının önemini açıklamaktadır.

- **Faktör 2.** Faktör 2, varyansın %17,3'ünü tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,815 ile 0,654 arasında değişen 4 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,820'dir. Faktör "donatı elemanı" olarak adlandırılmıştır. Çünkü çöp kutuları, alan aydınlatması, çeşme lavabo, örtü elemanları; donatı elemanları olarak tasarlanmaktadır. Bu faktör, alandaki yeterlilik için özellikle temizlikte çöp kutuları ve su, güvenli kullanımda aydınlatma, gölge ya da yağıştan korunmanın önemini açıklamaktadır.
- **Faktör 3.** Faktör 3, varyansın %13,9'unu tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,836 ile 0,664 arasında değişen 3 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,780'dir. Bu faktör, "rekreasyon (özel aktivite) alanı" olarak adlandırılmıştır. Çünkü balık tutma alanı, spor alanları, oturma alanları; rekreasyon alanı olarak tasarlanmaktadır. Bu faktör, alanda yeterlilik için her bir rekreasyonel faaliyete ilişkin rekreasyon alanlarının bulunmasının önemini açıklamaktadır.
- **Faktör 4.** Faktör 4, varyansın %11,7'sini tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,822 ile 0,727 arasında değişen 2 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,799'dur. Bu faktör, "çocuk rekreasyonu" olarak adlandırılmıştır. Çünkü çocuk oyun alanları ve çocuk oyun elemanları; çocuk rekreasyonu olarak tasarlanmaktadır. Bu faktör alanda yeterlilik için, çocuklara yönelik alanların tasarlanmasının önemini açıklamaktadır.
- **Faktör 5.** Faktör 5, varyansın %9,4'ünü tek başına açıklayabilmektedir. Faktör yükleri 0,801 ile 0,793 arasında değişen 2 kriter içermektedir ve güvenilirlik sonucu 0,615'dir. Bu faktör, "yeşil alan" olarak adlandırılmıştır. Çünkü yaylalar da yeşil alan sisteminin bir elemanıdır. Bu faktör, alanda yeterlilik için yeşil alanların bulunmasının önemini açıklamaktadır.

Rekreasyon; akademik birçok çalışmaya konu olmuş, bu çalışmalarda özellikle bireylerin gerek rekreasyon faaliyeti, gerekse rekreasyon kaynağına ilişkin memnuniyetleri sorgulanmıştır (Kalaycı, 2009; Öztürk ve ark., 2009; Ateşoğlu, 2008; Müderrioğlu, 2002; Ortaçesme, 1999; Aşıkkutlu, 2014; Newman ve Dawson,1998). Bu çalışmanın temelini oluşturan anket sorularının oluşturulmasında ise bu sorgulamalardan yararlanılmıştır. Yapılan çalışmalarda yaş (Uzun ve ark., 2010), motivasyon faktörleri (Aşıkkutlu, 2014) gibi aslında kişiye ve kaynağa bağlı birçok değişken (Çalık ve ark., 2013), kişinin beklentisini etkileyebilmektedir. Çalışma bulgularından da görüldüğü gibi, alana gelme nedenleri ve memnuniyette farklı değişkenler etkili olmaktadır. Aynı zamanda ziyaretçilerin alandaki yeterliliklere ilişkin fikirleri de durumun farklı bir boyutunu oluşturmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Abant Tabiat Parkı; sahip olduğu bitki örtüsü, yaban yaşamı ve niteliği, topoğrafyası, su kaynakları, iklimsel nitelikleri ve konumu itibarıyla önemli bir rekreasyon kaynağı ve korunan alandır. Endemik türler, deprem fay hattında yer alması ve eğimli topoğrafyası ise bu alandaki her faaliyetin dikkatle yapılması gerektiğinin göstergesidir. Bununla birlikte alandaki rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesindeki diğer bir gösterge de, ziyaretçilerin beklentileridir. Bu çalışma, alandaki rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesinde, ziyaretçilerin beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Beklentilerin değerlendirilmesi ise alana gelme sebebi, memnuniyetleri ve alandaki yeterlilikler hakkındaki fikirlerinin incelenmesi ile yapılmıştır.

Çalışma bulguları göstermiştir ki ziyaretçiler alana; doğal alanda bulunmak, yemek yemek, piknik yapmak, fotoğraf çekmek, arkadaş grubu tercihi, kaliteli zaman geçirmek, yeni deneyimler kazanmak, şehirden uzaklaşmak başta olmak üzere, çocukları doğal alana

getirmek, yeni insanlarla tanışmak, sağlık durumu sebebiyle, organizasyonlara katılmak, bilimsel araştırma yapmak, ata binmek ve faytonla gezmek amacıyla gelmektedir.

Ziyaretçilerin alandaki memnuniyetinde; çocuk oyun elemanları, oturma mekanları, spor alanları, balık tutma alanları, gözlem alanları, kamp alanları başta olmak üzere, danışma hizmeti, yeme içme çeşitliliği, yeterli eleman, konaklama çeşitliliği ve kalitesi, özel mekanlar (çocuk bakım odaları, vb.), tuvalet, yönlendirme levhaları, yürüyüş yolları, güvenlik, temiz hava, alandaki koku, fayton yolları da etkili değişkenlerdir. Bu bulgular memnuniyet için alandaki rekreasyonel kullanımların önemini ortaya koymaktadır.

Ziyaretçiler alandaki; fayton, araç, bisiklet ve yürüyüş yolları, otopark başta olmak üzere, çöp kutuları, aydınlatma, çeşme-lavabo, örtü elemanları, balık tutma, spor, oturma ve çocuk oyun alanları, çocuk oyun elemanları ve yeşil alanları yeterli bulmuşlardır. Bu bulgular özellikle ulaşım sisteminin alanda yeterli olduğunu gösterirken, ziyaretçilerin alan değerlendirmesindeki önemini de ortaya koymuştur.

Alandaki rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesinde, ziyaretçilerin beklentilerini karşılamak doğrultusunda, alanın hassas özellikleri de dikkate alınarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Alanın doğal özelliğinin korunması, yapısal öğelerden kaçınılması ve donatı elemanlarında doğa ile uyumlu materyallerin tercih edilmesi,
- Yemek yeme hizmetinin (restaurant, kafe, piknik alanı, vb.) genişletilmesi, seçeneklerin artırılması, özellikle yöresel tatlara da yer verilmesi,
- Manzara güzelliği olan noktalara oturma alanları ve bakı teraslarının oluşturulması,
- Açık alandaki oturma mekanlarının artırılması,
- Alanın bitki örtüsü, yaban yaşamı, topoğrafik niteliklerine ilişkin fotoğrafların sergilenmesi, fotoğraf çekim noktalarının belirlenmesi, doğa fotoğrafçılığı eğitimlerinin verilmesi,
- Doğal ortamda yapılabilecek rekreasyon faaliyetlerinin (kuş, su samuru, vb. gözlemciliği, yıldız gözlem alanları, doğa fotoğrafçılığı, doğa resmi çizme, doğa yürüyüşü, ekoturizm faaliyetleri, vb.) geliştirilmesi,
- Kamp alanlarının (çadır, bungalow, karavan) geliştirilmesi,
- Doğal alanla uyumlu, doğal ortamı tanıtıcı ve farklı deneyimler kazandıran çocuk oyun alanlarının geliştirilmesi,
- Sağlık sorunu nedeniyle gelenler için doğa yürüyüşü ve doğa sporları yapabilecekleri, doğal gıdalar tüketebilecekleri konaklama tesislerinin kurulması,
- İçme ve kullanma suyu, tuvalet ve lavabo, kontrollü çöp depolama alanı, vb. hizmetlerin geliştirilmesi,
- Alanın güvenliğinin gerek görevliler gerekse gece aydınlatması ile sağlanması, işaret ve levhalarla alanda kolaylıkla dolaşılması,
- Gerek çöp, gerek piknik alanından gelen kokunun yayılmasını önlemek amacıyla bu alanların yer seçim kriterlerine göre tekrar değerlendirilmesi ve gerekirse alanların değiştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, alanda katılımcı beklentilerinin karşılanmasında; alanın korunan alan statüsünde olması, endemik ve nesli tehlikede olan türlerin bulunması, erozyon sorunu, deprem riski taşıması, su kaynaklarının korunmasının da göz önünde bulundurulduğu, doğa temelli faaliyetlerin ön plana çıktığı bir rekreasyon anlayışı gerekmektedir.

Kaynaklar

- Anonim. 2013. Abant YHGS Yönetim ve Gelişme Planı, Bolu Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü,
- Anonim. 2014a. Abant Tabiat Parkı www.csb.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.10.2014)
- Anonim. 2014b. Abant Tabiat Parkı www.tuikapp.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 23.10.2014)
- Anonim. 2016. Abant Tabiat Parkı www.bolge9.ormansu.gov.tr/(Erişim Tarihi: 10.05.2016)
- Aşıkkutlu, H. S. 2013. Yedigöller Milli Parkı'nın Rekreatiyonel Yönetim Planının Oluşturulması, Doktora Tezi, Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ateşoğlu, İ. 2008. Bartın Balamba Orman İçi Dinlenme Yeri Rekreatiyon Hizmetlerinin Ekonomik Değerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, T. 2003. Anket. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Bromley, P. 1990. Countryside Management. Taylor&Francis Group. ISBN: 9780419151401
- Çakır, G. 2016. Müderrisoğlu, H., Kaya, L. G. Assessing the Effects of Long-Term Recreational Activities on Landscape Changes in Abant Natural Park, Turkey. *Journal of Forestry Research*, 27 (2):453–461.
- Çalikoğlu, G. 1989. The Relationship Between Computer Attitude, Mathematics Attitude and Knowledge about Computer of Prospective Mathematics Teachers at METU By Grade Level And Sex, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çalık, F., Başer A., Ekinci, N. E., Kara, T. 2013. Tabiat Parklarının Sportif Rekreatiyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkayalar Tabiat Parkı Örneği), *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, ISSN: 1306-4371, Cilt:8, Sayı:2, (Elektronik Dergi).
- Çobanoğlu, G. 1999. Bolu-Abant Tabiat Parkı ve Çevresi Likenleri Üzerinde Taksonomik İncelemeler, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gedik, T. 2010. Orman Ürünleri Sanayi Sektöründe Çalışan Performansının Belirlenmesi ve Arttırılmasına Yönelik Alan Çalışması, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı.
- Gold, M. S. 1980 *Recreation Planning and Design*. Mc. Grow Hill Book Company. New York.
- Gülez, S. 1983. Orman İçi Rekreatiyon Planlaması, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fak. Dergisi, 62: 2888-317.
- Gülez, S. 1991. Orman İçi Rekreatiyon Potansiyelinin Saptanması İçin Geliştirilen Bir Değerlendirme Yöntemi, *Doğa Tr. J. of Agriculture and Forestry*, TÜBİTAK.
- Jenkins, M., Piagram, J. J. 1999. *Outdoor Recreation Management*. Routledge, London.
- Kalaycı, Ş. 2009. SPSS Uygulamaları, Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karadağ, A. A. 2001. Eğirdir İlçesinin Rekreatiyon Kaynaklarının Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Üniversitesi.
- Kırzioğlu, I. 1983. Keban Baraj Gölü ve Yakın Çevresi Rekreatiyonel Alan Kullanımı Planlaması, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Köktaş, Ş. 2004. Rekreatiyon: Boş Zamanı Değerlendirme, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Müderrisoğlu, H. 2002. Açık Hava Rekreatiyonunda Taşıma Kapasiteleri-Rekreatiyonel Kullanım İlişkilerinin İncelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi.
- Müderrisoğlu, H., Yerli, Ö., Altanlar Turan, A., Dur, N. 2005. ROS (Rekreatiyonel Fırsat Dağılımı) Yöntemi ile Abant Tabiat Parkı'nda Kullanıcı Memnuniyetinin Belirlenmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 11 (4) 397-405.

- Newman, P., Dawson C. P. 1998. The Human Dimensions of The Wilderness Experience in the High Peaks Wilderness Area, Proceedings of the 1998 Northeastern Recreation Research Symposium, New York.
- Ortaçşme, V., Özkan, B., Karagüzel, O., Atik, M., Akpınar, M. G. 1999. Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkının Ekonomik Değerinin Saptanması, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, TARP 2152 No'lu Proje.
- Öz, S. 1999. Abant Gölü Diatomeleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, A., Türker, M. F., Pak, M. 2009. Economic Valuation of Externalities Linked to Turkish Forests. African Journal of Agricultural Research, Vol. 4(11), pp. 1251-1259.
- Pamay, B. 1971. Park Bahçe ve Peyzaj Mimarisi, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Pepe, K. 2004. Burdur İli Belediye Sınırları İçindeki Çocuk Oyun Alanları ve Parklarının Donanım Çeşitliliğinin Araştırılması, S.D.Ü Burdur Eğitim Fak. Dergisi.
- Servi, H. 2010. Bolu Abant Tabiat Parkı Makrofungus Florası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı.
- Tanrıvermiş, E. 2000. Ankara Koşullarında Suya Dayalı Rekreasyon-Spor Faaliyetlerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Tunçer, M. 2003. Abant Gölü Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı, 1/25 000 ve 1/10 000 Analitik, Sentez ve Planlama Raporları. UTTA Planlama & Danışmanlık Ltd. ve Selin Ormancılık A.Ş., Orman Bakanlığı, Milli Parklar ve AYH Gn. Md., Bolu MPAYH Başmühendisliği.
- Uzun, S., Müderrisoğlu, H. 2010. Kent Rekreasyon Alanlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Bolu Gölcük Orman içi Dinlenme Yeri Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 1, 67-82.